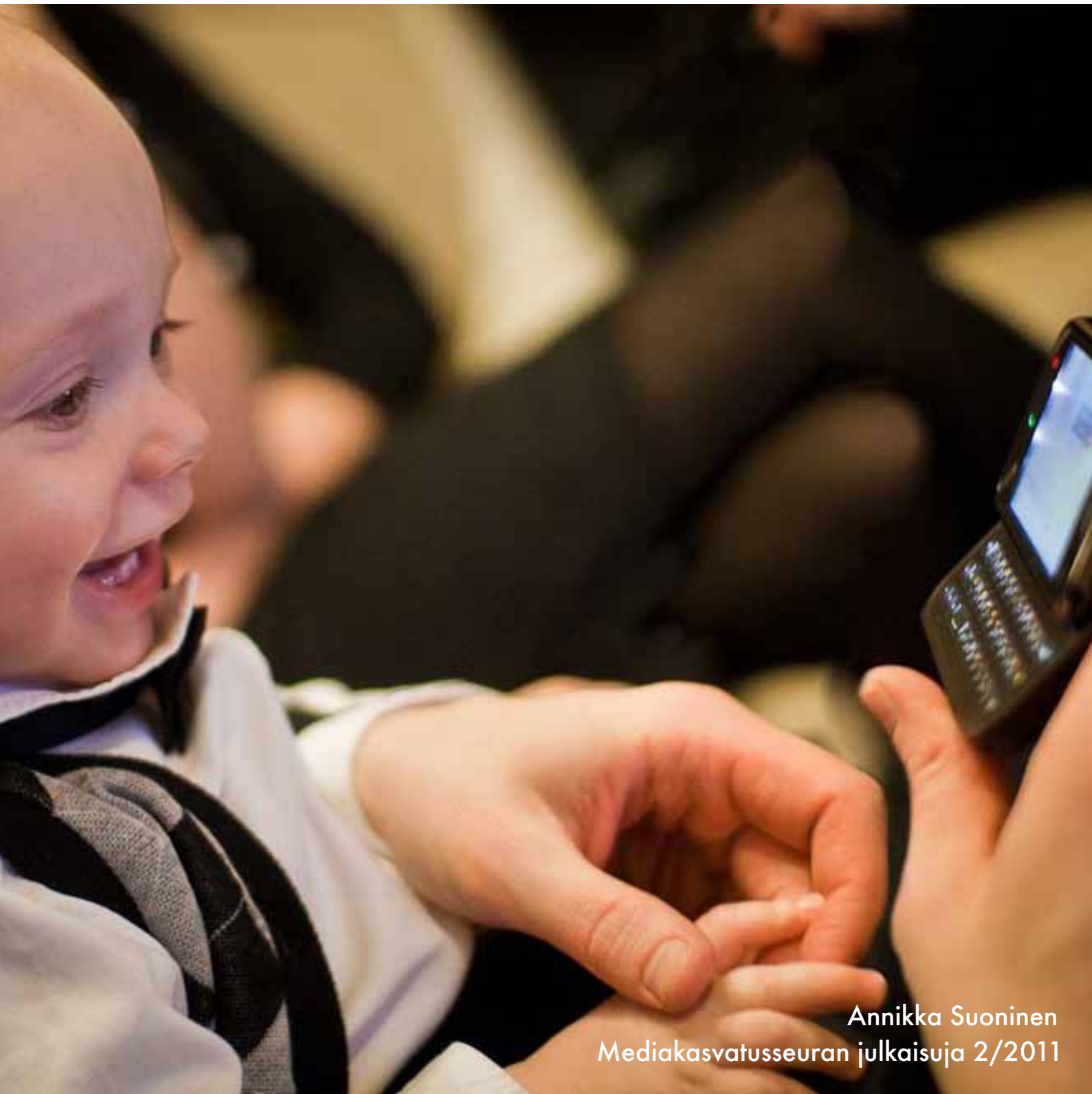

LASTEN MEDIABAROMETRI 2010:

Vanhempien mielipiteet lasten mediankäytöstä

Annikka Suoninen
Mediakasvatusseuran julkaisu 2/2011

LASTEN MEDIABAROMETRI 2010:

Vanhempien mielipiteet lasten mediankäytöstä

Annikka Suoninen

Mediakasvatusseura
Sällskapet för Mediefostran

Julkaisija/jakaja
Mediakasvatusseura ry
Pohjoisranta 6
00170 Helsinki
puh: +358 50 594 2275
www.mediakasvatus.fi

Utgivare/distributör
Sällskapet för Mediefostran
Norra Kajen 6
00170 Helsingfors, FINLAND
tel: +358 50 594 2275
www.mediekunskap.fi

Publisher/distributor
Finnish Society on Media Education
Pohjoisranta 6
00170 Helsinki, FINLAND
tel: +358 50 594 2275
www.mediaeducation.fi

<http://www.mediaeducation.fi/publications>
mediakasvatus@mediakasvatus.fi

ISBN 978-952-99964-9-0 (PDF)

Taitto ja graafinen suunnittelu Nina Repo / Museodesign
Kannen kuva Sami Heiskanen

© **Mediakasvatusseura, 2011**

Tämä julkaisu on tekijänoikeussäännösten alainen. Teosta voi lukea ja kopioida eri muodoissaan henkilökohtaisista sekä ei-kaupallista tutkimus-, opetus-, ja opiskelukäyttöä varten. Lähde on aina mainittava. Käyttö kaupallisiin tai muihin tarkoituksiin ilman nimenomaista lupaa on kielletty.

© **Sällskapet för Mediefostran, 2011**

Denna utgåva går under upphovsrättsbestämmelserna. Verket kan läsas och kopieras i sina olika format, för personligt och icke-kommersiellt, undersöknings-, undervisnings- och studie-syfte. Källan måste alltid nämnas. Användning för kommersiellt syfte eller andra icke nämnda syften utan uttryckligt tillstånd är förbjudet.

© **The Finnish Society on Media Education, 2011**

This publication is copyrighted. You may download, display and print it for your own personal and non-commercial research, teaching and studying purposes; the source must always be mentioned. Commercial and other forms of use are strictly prohibited without permission from the authors.

Sisältö

JOHDANTO	8
Vanhempien lastensa käyttämien mediasisältöjen tuntemus	10
Mediasisältöjen valintakriteerit perheissä	13
Vanhempien mielipiteet televisiosta ja elokuvista	15
Vanhempien mielipiteet eri televisiokanavista	17
Vanhempien mielipiteet internetsivustoista	19
Vanhempien mielipiteet digitaalisista peleistä	20
Miten mediankäyttö näkyy lapsen käyttäytymisessä?	22
YHTEENVETO	25

JOHDANTO

Mediakasvatusseura ry toteutti vuonna 2010 yhteistyössä Mannerheimin Lastensuojeluliiton kanssa ensimmäisen opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittaman Lasten mediabarometri -tutkimuksen. Tämä tutkimus kohdistui pienten 0–8-vuotiaiden lasten mediankäyttöihin. Tutkimuksen keskeisin tutkimusaineisto kerättiin 0–8-vuotiaiden lasten vanhemmille suunnatulla valtakunnallisella postikyselyllä. Kyselyyn saatiin vastaus kaikkiaan 743:sta perheestä.

Kyselyssä kartoitettiin varsin laajasti mediavälineiden saatavuutta kodeissa sekä sitä, miten lapset käyttävät yleisimpiä medioita. Vanhemmilta kysyttiin myös perheissä mahdollisesti noudatetuista mediankäyttöön liittyvistä säännöistä ja rajoituksista. Kaikkien näiden kysymysten osalta tutkimustulokset raportoitiin keväällä 2011 ilmestyneessä Sirkku Kotilaisen toimittamassa julkaisussa ”Lasten mediabarometri 2010: 0–8-vuotiaiden lasten mediankäyttö Suomessa”. Tämä julkaisu on vapaasti ladattavissa Mediakasvatusseuran verkkosivuilta osoitteessa <http://en.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-6-9.pdf>

Keväällä ilmestynyt raportti ei kuitenkaan sisältänyt aivan kaikkia kyselyn tuloksia. Pienten lasten vanhemmilta kysyttiin myös heidän mielipiteitään lapsen mediankäytöstä ja lapsille suunnatuista mediasisällöistä. Tässä raportissa kuvataan vanhempien vastauksia näihin kyselyyn sisältyneisiin asenne- ja mielipidekysymyksiin. Tämän raportin tuloksia on hyvä tarkastella yhdessä keväällä ilmestyneen laajemman raportin kanssa, sillä esimerkiksi perheissä sovelletut mediankäytön rajoitukset on kuvattu kevään laajemmassa raportissa.

Keneltä tiedot pienten lasten mediankäytöstä saatiin?

Vuoden 2010 Lasten mediabarometrin pääkysely toteutettiin pienten lasten vanhemmille suunnattuna valtakunnallisena postikyselynä. Kyselyyn saatiin vastaus kaikkiaan 743:sta perheestä. Tutkimuksen otanta oli suoritettu maakuntatasolla, ja kerätty tutkimusaineisto painotettiin vastaamaan 0–8-vuotiaan väestön maantieteellistä jakaumaa.

Jos perheessä oli useampia 0–8-vuotiaita lapsia, vanhempia pyydettiin vastaamaan kyselyyn sen lapsen osalta, jonka etunimi oli aakkosissa ensimmäisenä. Nuorimmat lapset, joita mediabarometrin kyselylomakkeen vastaukset koskivat, olivat syntyneet lokakuussa 2010 eli he olivat tutkimusaineistoa kerättäessä alle kaksi kuukautta vanhoja. Vanhimmat lapset olivat puolestaan syntyneet helmikuussa 2001, joten he olivat lähes yhdeksänvuotiaita. Vastaukset käsitellään pääosin neljässä ikäluokassa (0–2-vuotiaat, 3–4-vuotiaat, 5–6-vuotiaat ja 7–8-vuotiaat).

Hieman useammat vastaukset koskivat poikia (53 prosenttia) kuin tyttöjä (47 prosenttia), kun poikien osuus koko tutkitussa ikäluokasta on 51 prosenttia ja tyttöjen osuus on 49 prosenttia. Tutkimusvastauksissa poikien osuus on siis hieman yllädyttävä.

Tutkimukseen osallistuneista lapsista 96 prosenttia asui koko ajan siinä perheessä, jossa tutkimuslomake oli täytetty. Loput 4 prosenttia lapsista asui tässä perheessä vähintään puolet ajasta. 84 prosentissa perheitä oli vähintään kaksi huoltajaa ja 16 prosentissa oli kyse yhden huoltajan perheestä. Perheistä 38 prosenttia asui kaupungissa, 26 prosenttia kaupungin laita-alueella tai esikaupungissa, 18 prosenttia muissa taajamissa ja 18 prosenttia pienessä kylässä tai haja-asutusalueella.

35 prosenttia lapsista oli perheensä ainoita lapsia. Kaksi lasta oli 40 prosentissa perheitä, kolme lasta 17 prosentissa perheitä, neljä lasta 5 prosentissa perheitä ja viisi tai useampia lapsia 3 prosentissa perheitä. 40 prosenttia kyselyyn osallistuneista lapsista oli perheensä nuorimpia lapsia, 19 prosenttia oli perheensä vanhimpia lapsia ja 6 prosentilla oli sekä nuorempia että vanhempia sisarusia. Kaikista tutkimukseen osallistuneista lapsista 46 prosentilla oli vanhempia sisarusia.

Kaikki alle yksivuotiaat ja kolme neljäosaa yksivuotiaista lapsista olivat kotihoivossa. 3–5-vuotiaista lapsista 71 prosenttia oli päivähoivossa kodin ulkopuolella. Kuusivuotiaista 87 prosenttia oli esikoulussa, 4 prosenttia koulussa ja 9 prosenttia päivähoivossa. 7–8-vuotiaista lapsista 96 prosenttia oli koulussa ja 4 prosenttia esikoulussa.

Tutkimuslomakkeista 97 prosenttia oli täyttänyt äiti tai muu naispuolinen huoltaja ja isiä tai muita miespuoleisia huoltajia oli vastaajista vain 3 prosenttia. Vastaajista 21 prosenttia oli alle 30-vuotiaita, 29 prosenttia 30–34-vuotiaita, 28 prosenttia oli 35–39-vuotiaita ja 22 prosenttia oli yli 40-vuotiaita.

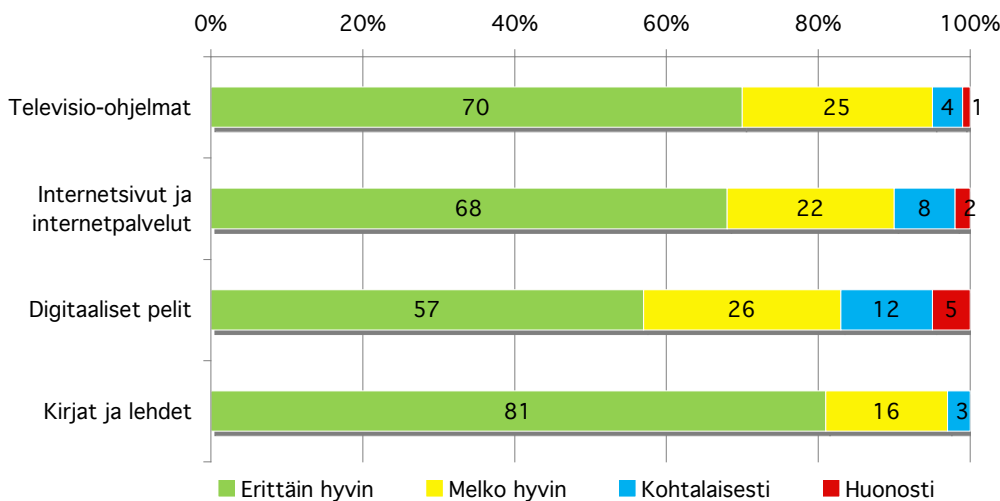
Kyselyyn vastanneista vanhemmista 5 prosenttia oli suorittanut korkeintaan peruskoulun, toisen asteen koulutus (lukio tai ammatillinen koulutus) oli 31 prosentilla, alempi korkean asteen koulutus (opistoasteen koulutus tai ammattikorkeakoulu- tai alempi korkeakoulututkinto) oli 38 prosentilla ja ylempi korkeakoulututkinto tai tieteellinen jatkotutkinto 25 prosentilla vastaajista. Prosentti vastaajista ei ollut ilmoittanut koulutustaan.

Vanhempien lastensa käyttämien mediasisältöjen tuntemus

Vanhemmilta kysyttiin, kuinka hyvin he tunsivat lapsensa käyttämät televisio-ohjelmat, internetsivut ja -palvelut, digitaaliset pelit sekä kirjat ja lehdet.

Suurin osa kyselyyn vastanneista vanhemmista sanoi tuntevansa lapsensa käyttämät mediasisällöt joko erittäin hyvin tai melko hyvin. Lapsen käyttämät kirjat ja lehdet tunsivat erittäin hyvin 81 prosenttia ja erittäin tai melko hyvin 97 prosenttia vanhemmista. Lapsen katsomat televisio-ohjelmat tunsivat erittäin hyvin 70 prosenttia vastaajista ja erittäin tai melko hyvin 95 prosenttia vastaajista. Lapsen käyttämät internetsivustot ja -palvelut tunsivat omasta mielestään erittäin hyvin 68 prosenttia vastaajista ja erittäin tai melko hyvin 90 prosenttia vastaajista. Huonoiten vanhemmat kertoivat tuntevansa lapsensa pelaamat digitaaliset pelit, jotka tunsivat erittäin hyvin 57 prosenttia vanhemmista ja erittäin tai melko hyvin 83 prosenttia vanhemmista.

Kuvio 1: Lapsen käyttämien mediasisältöjen tuntemus

Siinä, kuinka hyvin vanhemmat tunsivat lastensa käyttämät mediasisällöt, ei ollut mainittavia eroja kyselyyn vastanneen vanhemman iän tai koulutuksen tai perheen asuinpaikan suhteen. Sen sijaan perheen lasten iät – niin tutkimuksen osallistuneen lapsen ikä kuin hänen mahdollisten sisarustensa ikä – olivat selvästi yhteydessä siihen, kuinka hyvin vanhemmat tunsivat lapsen käyttämät mediasisällöt.

Kaikkein pienimpien lasten vanhemmista useimmat kertoivat tuntevansa lastensa käyttämät mediasisällöt erittäin hyvin kuin hieman vanhempien lasten vanhemmista; tämä on varsin ymmärrettävää, sillä nuorimmat lapset käyttivät useimmiten medioita vanhempiensa seurassa ja oletettavasti vanhemmat myös useimmiten valitsevat lasten käyttämät mediasisällöt. Iän lisääntyessä lapset taas alkavat käyttää medioita enemmän itsenäisesti ja/tai ystäviensä ja sisarustensa kanssa, jolloin lapsen vanhemmat eivät enää itse käytä mediasisältöjä yhdessä lastensa kanssa yhtä usein kuin nuorempien lasten kohdalla.

2–5-vuotiaiden lasten kohdalla myös lapsen olemisella päivähoidossa kodin ulkopuolella oli yhteys siihen, kuinka hyvin vanhemmat tunsivat lapsensa käyttämät mediasisällöt. Vanhempien vastauksista päätellen lapset käyttivät päivähoidossa erityisesti kirjoja ja lehtiä ja jonkin verran myös elektronisia pelejä, sillä näiden mediasisältöjen kohdalla kotihoitossa olevien lasten vanhemmat katsoivat tuntevansa lapsensa käyttämät mediasisällöt paremmin kuin päivähoidossa kodin ulkopuolella olleiden lasten vanhemmat.

Myös sillä, oliko lapsella vanhempia sisaruksia, vaikutti selvästi siihen, kuinka hyvin vanhemmat tunsivat lapsensa käyttämät mediasisällöt. Varsin pienetkin lapset saattavat käyttää medioita yhdessä vanhempien sisarustensa kanssa ilman että vanhemmat ovat läsnä käyttötilanteessa. Kaikkien kysytyjen mediasisältöjen kohdalla vanhemmat kertoivat tuntevansa lapsen käyttämät mediasisällöt erittäin hyvin useammin silloin kun vastaukset koskivat perheen ainoaa tai vanhinta lasta kuin jos vastaukset koskivat lasta, jolla oli vanhempia sisaruksia.

Lapsensa käyttämät kirjat ja lehdet sanoi tuntevansa erittäin hyvin 86 prosenttia 0–4-vuotiaiden ja 76 prosenttia 5–8-vuotiaiden lasten vanhemmista. Nuorempien lukutaidottomien lasten kohdalla vanhemmat yleensä valitsevatkin kaikki lapsen käyttämät lukumateriaalit ja lukevat niitä heille ääneen, mutta hieman vanhemmat lapset saattavat valita ainakin osan luettavastaan itse ja lukevat tai selailevat lehtiä ja kirjoja myös itsenäisesti. Vaikuttaa myös siltä, että vanhemmat sisarukset lukevat melko usein 3–4-vuotiaille lapsille, sillä niissä perheissä, joissa tämänikäisellä lapsella oli vanhempia sisaruksia, vanhemmat tunsivat lapsensa käyttämät kirjat ja lehdet harvemmin erittäin hyvin kuin niissä perheissä, joissa vanhempia sisaruksia ei ollut.

Lapsen käyttämät televisio-ohjelmat tunsivat parhaiten ne vanhemmat, joiden perheissä oli korkeintaan kaksivuotiaita lapsia: heistä 83 prosenttia sanoi tuntevansa lapsen katsomat televisio-ohjelmat erittäin hyvin ja 96 prosenttia tunsu ne melko tai erittäin hyvin. Tämä on sikäli varsin ymmärrettävää, että perheissä, joissa on vain näin pieniä lapsia, lapset katsovat televisiota yleensä vain yhdessä vanhempiensa kanssa ja lisäksi lapset usein vain seuraavat vierestä vanhempien itseään varten valitsemia ohjelmia.

Jos perheen kaikki lapset olivat alle kouluikäisiä, 76 prosenttia vanhemmista sanoi tuntevansa lastensa katsomat televisio-ohjelmat erittäin hyvin, kun vastaava luku niissä perheissä, joissa oli myös kouluikäisiä lapsia, oli 64 prosenttia.

Lapsen käyttämät nettisivut ja verkkopalvelut sanoi tuntevansa erittäin hyvin 75 prosenttia 0–6-vuotiaiden lasten vanhemmista ja 58 prosenttia 7–8-vuotiaiden lasten vanhemmista. Lasten internetin käyttö yleistyy ja muuttuu selvästi säännöllisemmäksi siinä vaiheessa, kun he menevät kouluun ja he myös alkavat käyttää internetiä useammin yksin, ystävien tai sisarusten kanssa.

Internet oli media, jota lapset selvästi käyttivät yhdessä vanhempien sisarustensa kanssa. Jos lapsella ei ollut vanhempia sisaruksia, selvästi useammat vanhemmat sanoivat tuntevansa erittäin hyvin lapsen käyttämät internetsivustot kuin vanhemmat niissä perheissä, joihin kuului vanhempia sisaruksia. Vanhemmista noin 80 prosenttia tunsivat erittäin hyvin 0–6-vuotiaiden lastensa käyttämät ja 70 prosenttia 7–8-vuotiaiden käyttämät internetsivustot, jos tutkimukseen osallistunut lapsi oli perheensä ainoa tai vanhin lapsi, kun vastaavat luvut olivat 68 ja 49 prosenttia perheidensä keskimmäisten tai nuorimpien lasten kohdalla. Lapsen käyttämät internetsivut ja -palvelut tunsivat erittäin hyvin 81 prosenttia niistä vanhemmista, joilla oli vain alle kouluikäisiä lapsia, ja 61 prosenttia niistä vanhemmista, joiden perheissä oli myös kouluikäisiä lapsia.

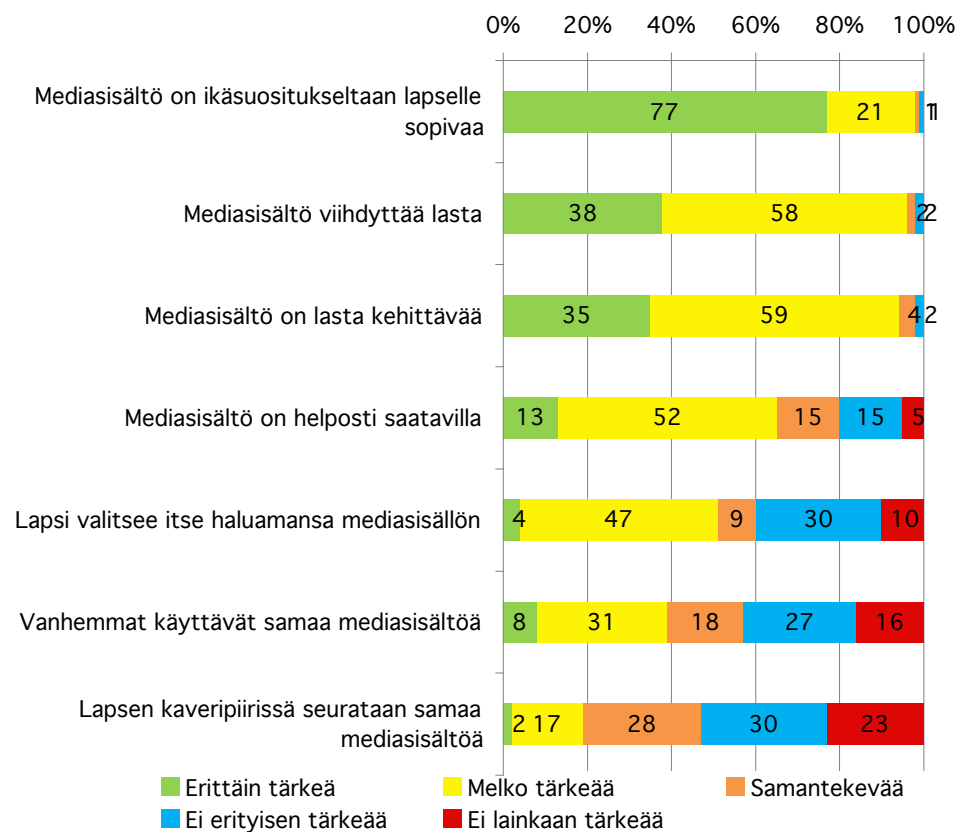
Lapsen käyttämät digitaaliset pelit tunsivat erittäin hyvin 64 prosenttia 0–6-vuotiaiden lasten vanhemmista ja 47 prosenttia 7–8-vuotiaiden lasten vanhemmista. Lapsensa pelaamat pelit sanoi tuntevansa erittäin hyvin 76 prosenttia niiden 0–6-vuotiaiden ja 49 prosenttia 7–8-vuotiaiden lasten vanhemmista, joilla ei ollut vanhempia sisaruksia ja 56 prosenttia niiden 0–6-vuotiaiden ja 46 prosenttia 7–8-vuotiaiden lasten vanhemmista, joiden perheissä oli vanhempia sisaruksia.

Vanhimman ikäluokan, 7–8-vuotiaiden kohdalla, tyttöjen vanhemmat myös kertoivat tuntevansa lastensa käyttämät internetsivustot ja digitaaliset pelit selvästi poikien vanhempia useammin. 7–8-vuotiaiden tyttöjen vanhemmista lapsen käyttämät nettisivustot tunsivat erittäin hyvin 68 prosenttia ja poikien vanhemmista 48 prosenttia, kun lapsen pelaamat digitaaliset pelit tunsivat erittäin hyvin 56 prosenttia 7–8-vuotiaiden tyttöjen ja 38 prosenttia poikien vanhemmista. Erityisesti poikien kohdalla myös vanhempien sisarusten olemassaololla oli selvästi yhteyttä siihen, kuinka hyvin vanhempi tunsivat lapsen käyttämät nettisivustot ja digitaaliset pelit. Huomionarvoinen seikka digitaalisiin peleihin liittyvän tuntemuksen kohdalla on kyselyyn vastanneen vanhemman sukupuoli. Kyselylomakkeen täyttänyt vanhempi oli 97 prosentissa vastanneista perheen äiti tai muu naispuolinen huoltaja ja isä tai muita miespuolisia huoltajia oli vastanneista vain 3 prosenttia; on hyvin mahdollista, että perheissä isät saattaisivat tuntea poikiensa käyttämät internetsivustot ja digitaaliset pelit äitejä paremmin.

Mediasisältöjen valintakriteerit perheissä

Vanhemmilta kysyttiin, kuinka tärkeinä he pitivät seitsemää eri asiaa valitessaan lapselle mediasisältöjä. Annetuista vaihtoehdoista vanhemmat pitivät selvästi tärkeimpinä valintakriteereinä sitä, että mediasisältö on ikäsuositukseltaan lapselle sopivaa, mediasisältö viihdyttää lasta ja mediasisältö on lasta kehittävää.

Kuvio 2: Vanhempien valintakriteerit lapsen mediasisällöille

Vanhemmista 77 prosenttia piti erittäin tärkeänä ja 98 prosenttia erittäin tai melko tärkeänä sitä, että mediasisältö on ikäsuositukseltaan lapselle sopivaa. Pidemmälle koulutetut vanhemmat painottivat tätä valintakriteeriä jonkin verran enemmän kuin vähemmän koulutetut vanhemmat: peruskoulun, lukion tai ammattikoulun suorittaneista vastaajista 71 prosenttia ja opistoasteen-, ammattikorkeakoulu- tai yliopistotutkinnon suorittaneista vastaajista 81 prosenttia piti sopivaa ikäsuositusta erittäin tärkeänä valitessaan lapselleen mediasisältöjä.

Sitä, että mediasisältö viihdyttää lasta, piti erittäin tärkeänä 38 prosenttia ja erittäin tai melko tärkeänä 96 prosenttia vanhemmista. Vastaavasti 35 prosenttia vanhemmista piti erittäin tärkeänä ja 94 prosenttia erittäin tai melko tärkeänä sitä, että mediasisältö on lasta kehittävä. Pienempien lasten vanhemmat pitivät viihdyttävyyttä tärkeämpänä kuin vanhempien lasten vanhemmat. Erittäin tärkeänä tätä seikkaa piti 46 prosenttia 0–2-vuotiaiden, 39 prosenttia 3–4-vuotiaiden, 35 prosenttia 5–6-vuotiaiden ja 29 prosenttia 7–8-vuotiaiden vanhemmista.

Mediasisällön helppo saatavuus oli erittäin tärkeää vanhemmista 13 prosentin ja erittäin tai melko tärkeää 65 prosentin mielestä. Helppo saatavuus oli hieman merkityksellisempi valintakriteeri niissä perheissä, joissa oli vain alle kouluikäisiä lapsia kuin perheissä, joissa oli myös kouluikäisiä lapsia.

Se, että lapsi valitsi itse haluamansa mediasisällön, oli erittäin tai melko tärkeä valintakriteeri vanhemmista 51 prosentin mielestä, mutta toisaalta se ei ollut erityisen tai lainkaan tärkeää 40 prosentin mielestä. Lapsen oman valinnan merkitys oli tärkeämpi vanhempien kuin nuorempien lasten vanhempien mielestä. Lapsen omaa valintaa piti tärkeänä 59 prosenttia ja merkitysettömänä 34 prosenttia 5–8-vuotiaiden lasten vanhemmista, kun 0–4-vuotiaiden lasten vanhemmilla vastaavat luvut olivat 46 ja 44 prosenttia.

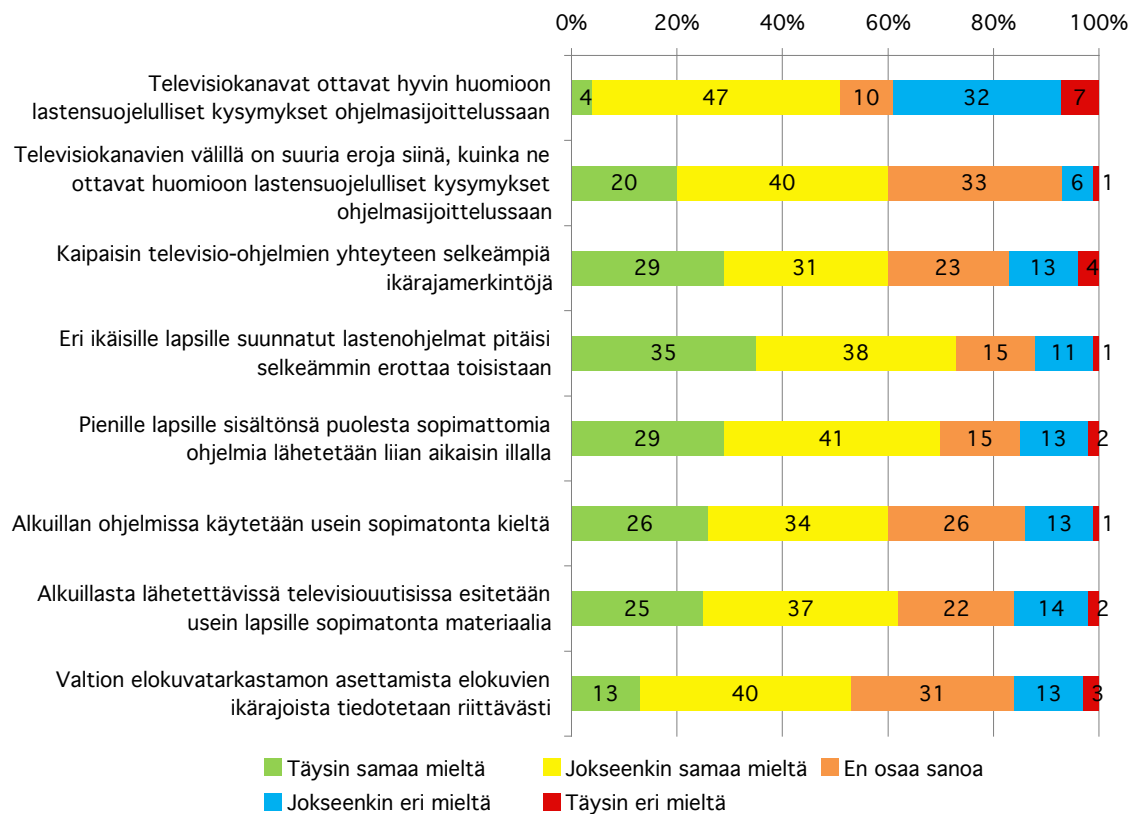
Vanhemmista 39 prosenttia piti erittäin tai melko tärkeänä lapsen mediasisältöjen valintakriteerinä sitä, että vanhemmat käyttivät itse samaa mediasisältöä, mutta tämä ei ollut erityisen tai lainkaan tärkeää vanhemmista 43 prosentille. Erityisen vähämerkityksellisenä tätä kriteeriä pitivät nuorimpien lasten vanhemmat: 0–2-vuotiaiden vanhemmista 21 prosenttia ei pitänyt tätä lainkaan tärkeänä, kun vastaava luku 7–8-vuotiaiden lasten vanhemmilla oli 9 prosenttia. Peruskoulun, lukion tai ammattikoulun suorittaneista 0–8-vuotiaiden lasten vanhemmista 46 prosenttia piti tärkeänä sitä, että vanhemmat käyttivät samaa mediasisältöä, ja heistä 35 prosentin mielestä tämä ei ollut tärkeää. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista vanhemmista vastaavat osuudet olivat 31 ja 52 prosenttia.

Se, että lapsen kaveripiirissä seurataan samaa mediasisältöä, oli erittäin tai melko tärkeä valintakriteeri vanhemmista 19 prosentin mielestä ja se ei ollut erityisen tai lainkaan tärkeää 53 prosentin mielestä. Kaveripiirin merkitys mediasisältöjen valinnassa näkyi erityisesti niin alle vuoden ikäisten kuin 4-vuotiaiden ja sitä vanhempien lasten kohdalla. Vähintään 4-vuotiaiden lasten vanhemmista 24 prosenttia piti kaveripiiriä erittäin tärkeänä tai tärkeänä kriteerinä lapsen mediasisältöjen valinnassa, kun vähämerkityksellisenä sitä piti 46 prosenttia. Kaveripiirillä oli merkitystä lapsen mediasisältöjen valinnassa erityisesti niillä lapsilla, jotka olivat koulussa, esikoulussa tai päivähoitossa kodin ulkopuolella eli he olivat enemmän tekemisissä ikätovereidensa kanssa kuin kotihoidossa olleet lapset.

Vanhempien mielipiteet televisiosta ja elokuvista

Televisio-ohjelmia tai kuvataallenteita katselleiden lasten vanhemmilta esitettiin kahdeksan television ohjelmistoa ja ohjelmajoittelua koskevaa väittämää ja heitä pyydettiin kertomaan, olivatko he väitteiden kanssa samaa vai eri mieltä.

Kuvio 3: Vanhempien mielipiteet television ohjelmistorakenteesta ja ohjelmasijoittelusta sekä elokuvien ikärajoista

Vanhemmista 51 prosenttia oli täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että televisiokanavat ottavat hyvin huomioon lastensuojelulliset kysymykset ohjelmajoittelussaan. Kuitenkin 60 prosenttia vastaajista katsoi, että televisiokanavien välillä oli suuria eroja siinä, kuinka ne ottavat nämä kysymykset huomioon. Nuoremmat, alle 35-vuotiaat vastaajat olivat vanhempia tyytyväisempiä televisiokanavien toimintaan, samoin korkeintaan toisen asteen tutkinnon suorittaneet vas-

taajat olivat tyytyväisempiä kuin korkean asteen koulutuksen suorittaneet vastaajat. Huomioitavaa on, että kolme neljäsosaa vastaajista, jotka olivat eri mieltä siitä, että televisiokanavat ottavat hyvin huomioon lastensuojelulliset kysymykset ohjelmajoittelussaan, katsoi, että televisiokanavien välillä on suuria eroja lastensuojelullisten kysymysten huomioimisessa.

Vanhemmista 29 prosenttia oli täysin samaa mieltä ja 60 prosenttia täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että he kaipaivat televisio-ohjelmien yhteyteen selkeämpiä ikärajamerkintöjä. Vanhemmat, yli 35-vuotiaat vastaajat, kaipaivat näitä merkintöjä hieman nuorempia vastaajia useammin.

Täysin samaa mieltä siitä, että eri ikäisille lapsille suunnatut lastenohjelmat pitäisi selkeämmin erottaa toisistaan, oli 35 prosenttia vastaajista ja täysin tai jokseenkin samaa mieltä tämän väittämän kanssa oli 73 prosenttia vastaajista. Vaikka huomattava osa kaikista 0–8-vuotiaiden lasten vanhemmista oli samaa mieltä tämän väitteen kanssa, oli eri ikäisten lasten vanhempien välillä kuitenkin eroja siinä olivatko he väitteen kanssa täysin vai jokseenkin samaa mieltä: 0–4-vuotiaiden lasten vanhemmista väitteen kanssa oli täysin samaa 41 prosenttia ja jokseenkin samaa mieltä 36 prosenttia, kun 5–8-vuotiaiden lasten vanhemmista täysin samaa mieltä oli 30 prosenttia ja jokseenkin samaa mieltä 41 prosenttia.

Vanhemmista 29 prosenttia oli täysin samaa mieltä ja 70 prosenttia täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että pienille lapsille sopimattomia ohjelmia lähetetään liian aikaisin illalla. Siitä, että alkuillan ohjelmissa käytetään usein sopimatonta kieltä, oli täysin samaa mieltä 26 prosenttia ja täysin tai jokseenkin samaa mieltä 60 prosenttia 0–8-vuotiaiden lasten vanhemmista. Näiden väittämien kanssa samaa mieltä olivat erityisesti ne 3–6-vuotiaiden lasten vanhemmat, joiden perheissä oli myös vanhempia, kouluikäisiä sisaruksia. Näissä perheissä ongelmia aiheuttivat mahdollisesti tilanteet, jolloin vanhemmat eivät kokeneet tiettyjä vanhempien sisarusten alkuillasta seuraamia televisio-ohjelmia nuoremmille sisaruksille sopiviksi, mutta erilaisten katselurajoitusten soveltaminen perheen eri ikäisiin lapsiin koettiin vaikeaksi.

Vanhemmista 25 prosenttia oli täysin samaa mieltä siitä, että alkuillasta lähetettävissä televisiouutisissa esitetään usein lapsille sopimatonta materiaalia, ja tämän väitteen kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä oli 62 prosenttia vanhemmista. Vähiten alkuillan uutislähetykset häiritsivät niissä perheissä, joissa oli vain korkeintaan 2-vuotiaita lapsia, mutta näidenkin perheiden vanhemmista väitteen kanssa oli täysin samaa mieltä 17 prosenttia ja täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä 49 prosenttia.

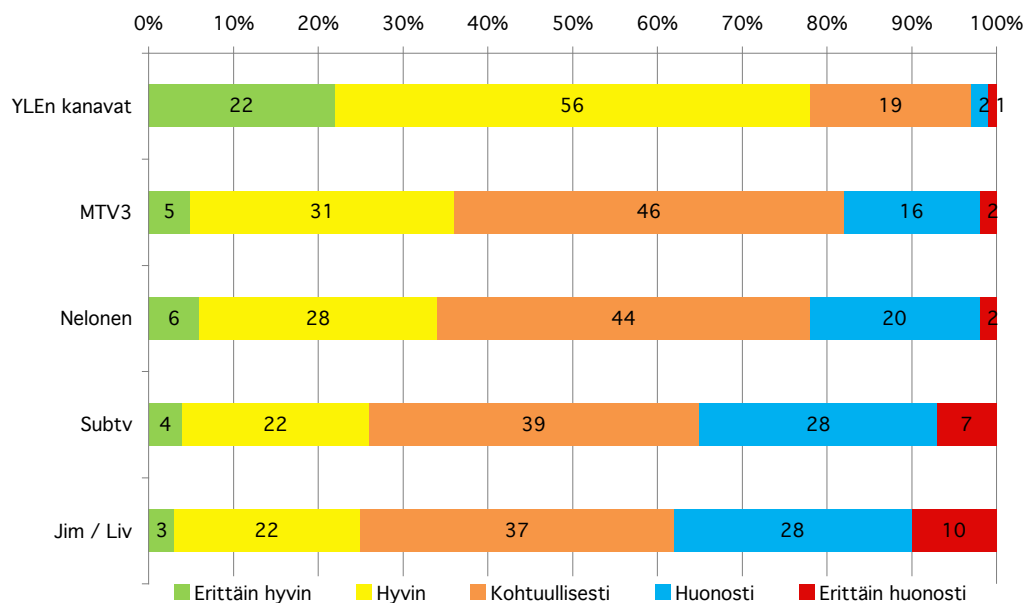
Vanhemmilta kysyttiin myös sitä, katsoivatko he, että Valtion elokuvatarkastamon asettamista elokuvien ikärajoista tiedotetaan riittävästi. Tämän väitteen kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä oli 53 prosenttia vastaajista ja täysin tai jokseenkin

eri mieltä 16 prosenttia, kun 31 prosenttia vanhemmista ei osannut ottaa väitteeseen kantaa. Pienempien, 0–4-vuotiaiden lasten vanhemmat eivät osanneet ottaa kantaa väitteeseen useammin kuin vanhempien lasten vanhemmat. Yli 5-vuotiaiden lasten vanhemmat olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä ikärajoja koskevaan tiedotukseen; 5–8-vuotiaiden lasten vanhemmista 57 prosenttia oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteen kanssa.

Vanhempien mielipiteet eri televisiokanavista

Kyselylomakkeessa 0–8-vuotiaiden televisio-ohjelmia tai kuvataallenteita katselleiden lasten vanhempia pyydettiin arvioimaan sitä, kuinka hyvin eri televisiokanavat olivat heidän mielestään onnistuneet lasten mediasuojelutyössä, esimerkiksi ikärajojen merkitsemisen ja ohjelmapaikkavalintojen kanssa.

Kuvio 4: Vanhempien mielipiteet eri televisiokanavien onnistumisesta lasten mediasuojelutyössä

Vanhemmista 22 prosenttia oli sitä mieltä, että YLEn kanavat ovat onnistuneet erittäin hyvin lasten mediasuojelutyössä. Erittäin hyvin tai hyvin ne olivat onnistuneet vanhemmista 78 prosentin mielestä ja vähintään kohtuullisesti 97 prosentin mielestä.

Kaupalliset televisiokanavat olivat vanhempien mielestä onnistuneet lasten mediasuojelutyöstä selvästi YLE:n kanavia huonommin. Vanhemmista 36 prosenttia katsoi, että MTV3 oli onnistunut mediasuojelutyössä erittäin hyvin tai hyvin ja 82 prosenttia katsoi sen onnistuneen vähintään kohtuullisesti. Nelonen oli onnistunut hyvin vanhemmista 34 prosentin mielestä ja vähintään kohtuullisesti 78 prosentin mielestä. Lomakkeessa kysytyistä valtakunnallisista maksuttomista televisiokanavista huonoiten olivat lasten mediasuojelutyössä vanhempien mielestä onnistuneet MTV3:n ja Nelosen rinnakkaiskanavat Subtv sekä Jim ja Liv. Subtv oli onnistunut hyvin vanhemmista 26 prosentin ja vähintään kohtuullisesti 65 prosentin mielestä. Jim ja Liv olivat onnistuneet hyvin 25 prosentin mielestä ja vähintään kohtuullisesti 62 prosentin mielestä.

Koulukäisten, 7–8-vuotiaiden lasten vanhemmat suhtautuivat kaikkien televisiokanavien onnistumiseen lasten mediasuojelutyössä hieman kriittisemmin kuin alle nuorempien, alle kouluikäisten lasten vanhemmat. Tämä voisi kertoa siitä, että vanhempien mielestä kaikkein pienimpien lasten mediasuojelu otetaan huomioon esimerkiksi televisiokanavien ohjelmajoinnissa paremmin kuin hieman vanhempien lasten.

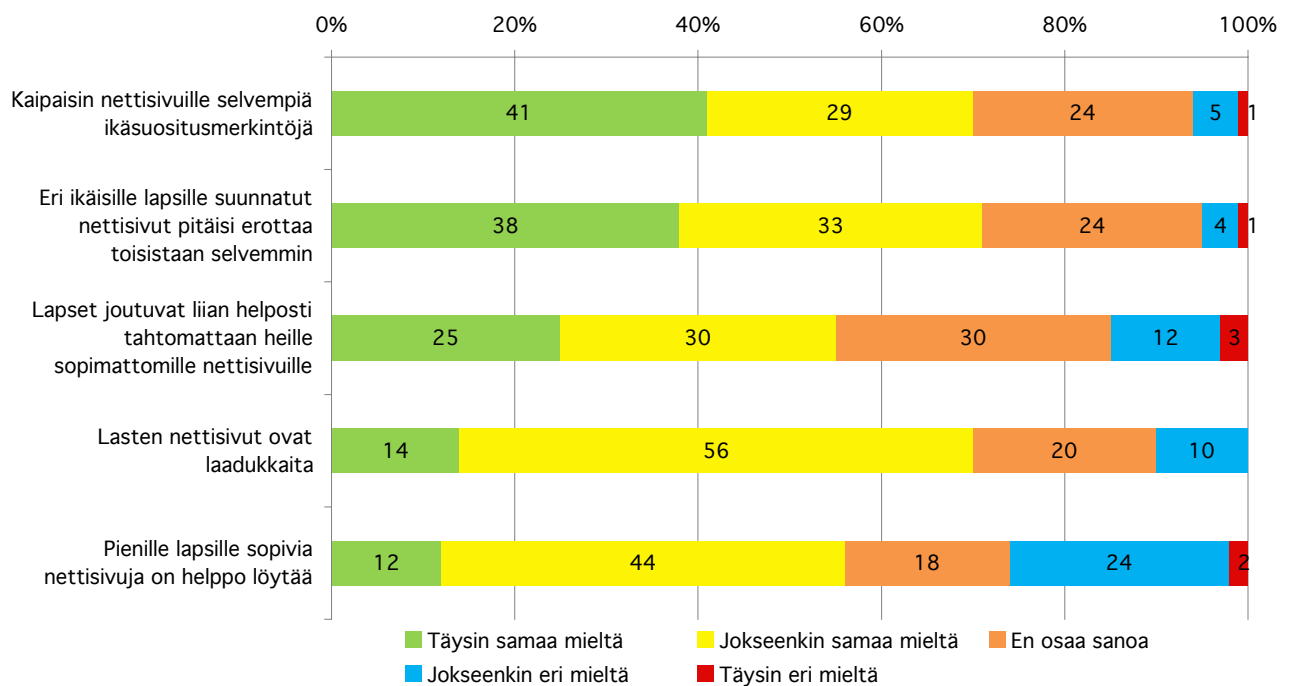
Kaupalliset televisiokanavat olivat onnistuneet lasten mediasuojelussa selvästi huonommin pidemmälle koulutettujen kuin lyhyemmän koulutuksen saaneiden vanhempien mielestä. Korkeintaan toisen asteen tutkinnon suorittaneista vanhemmista 41 prosenttia katsoi, että MTV3 oli onnistunut hyvin mediasuojelutyössä, kun ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneista vanhemmista näin ajatteli 24 prosenttia. Nelosen osalta vastaavat luvut olivat 40 ja 19 prosenttia, Subtv:n kohdalla 32 ja 15 prosenttia ja Jimin ja Livin kohdalla 30 ja 14 prosenttia. YLE:n kanavien katsoi onnistuneen hyvin lasten mediasuojelutyössä 72 prosenttia korkeintaan toisen asteen tutkinnon ja 85 prosenttia ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneista vanhemmista.

Ne vanhemmat, jotka olivat olleet täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että televisiokanavien välillä on suuria eroja siinä, kuinka ne ottavat huomioon lastensuojelulliset kysymykset ohjelmajoinnissaan, katsoivat YLE:n kanavien onnistuneen lasten mediasuojelutyössä selvästi kaupallisia televisiokanavia paremmin. Näistä vanhemmista 79 prosenttia katsoi, että YLE:n kanavat olivat onnistuneet hyvin, kun MTV3:n katsoi onnistuneen hyvin 28 prosenttia, Nelosen 24 prosenttia ja Subtv:n sekä Jimin ja Livin 17 prosenttia. Vertailtaessa kahta vanhempien mielestä lasten mediasuojelutyössä parhaiten onnistunutta kanavaa / kanavaryhmää kävi ilmi, että kaikista vastaajista 59 prosenttia katsoi YLE:n kanavien onnistuneen lasten mediasuojelutyössä paremmin kuin MTV3, 36 prosentin mielestä nämä kanavat olivat onnistuneet yhtä hyvin ja 5 prosentin mielestä MTV3 oli onnistunut paremmin kuin YLE:n kanavat.

Vanhempien mielipiteet internetsivustoista

Internetiä käyttäneiden 0–8-vuotiaiden lasten vanhemmille esitettiin viisi nettisivusto- ja koskevaa väittämää ja pyydettiin heitä kertomaan, olivatko he väitteiden kanssa samaa vai eri mieltä. Se, kuinka säännöllisesti lapset käyttivät internetiä, ei ollut erityisen voimakkaassa yhteydessä vanhempien mielipiteisiin; tosin harvoin internetiä käyttävien lapsien vanhemmat ilmoittivat useammin, etteivät osanneet ottaa kantaa väitteisiin, kuin säännöllisemmin internetiä käyttävien lasten vanhemmat.

Kuvio 5: Vanhempien mielipiteet nettisivustoista

Internetiä käyttäneiden lasten vanhemmista 41 prosenttia oli täysin samaa mieltä ja 70 prosenttia täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että he kaipaisivat nettisivuille selvempiä ikäsuositusmerkintöjä. Heistä 38 prosenttia oli myös täysin samaa mieltä ja 71 prosenttia täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että eri ikäisille lapsille suunnatut nettisivut pitäisi erottaa toisistaan tarkemmin. Selkeämpiä ikärajamerkintöjä ja eri ikäisille lapsille suunnattujen nettisivujen selkeämpää erottamista toisistaan toivoivat erityisesti ne vanhemmat, joiden perheissä oli kouluikäisiä lapsia; joko tutkimukseen osallistuneita 7–8-vuotiaita tai tutkimukseen osallistuneiden lasten vanhempia sisaruksia.

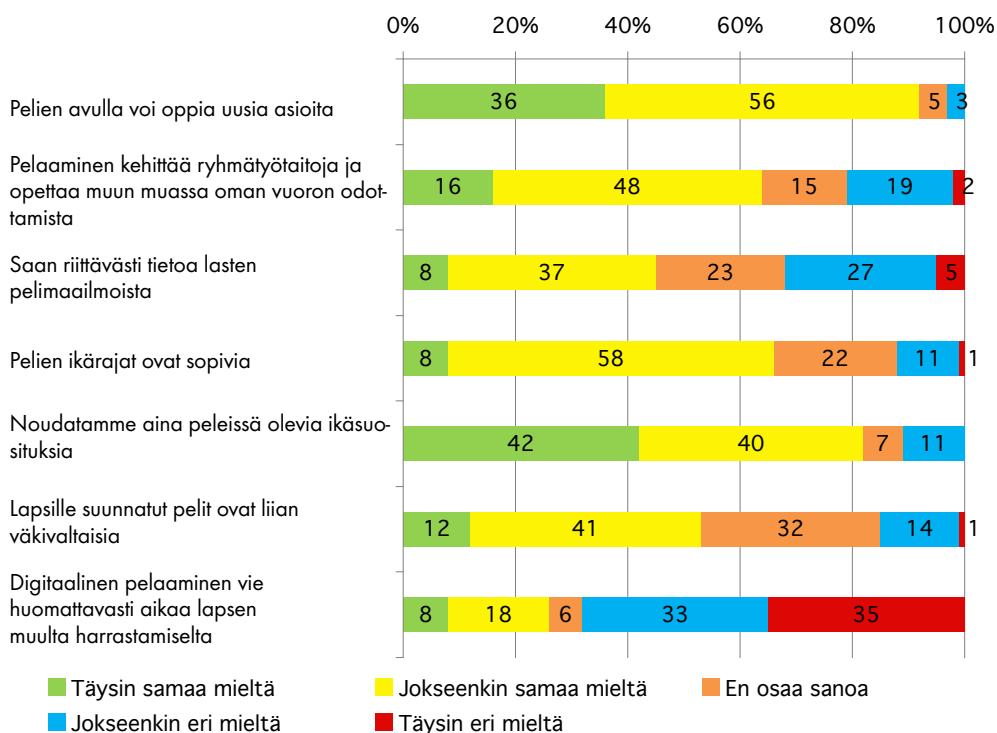
Vanhemmista neljäsosa oli täysin samaa mieltä siitä, että lapset joutuvat liian helposti tahtomattaan heille sopimattomille sivuille. Täysin tai jokseenkin samaa mieltä tämän väittämän kanssa oli 55 prosenttia internetiä käyttäneiden lasten vanhemmista.

Vanhemmista 70 prosenttia oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että lasten nettisivut ovat laadukkaita, ja 56 prosenttia katsoi, että pienille lapsille sopivia nettisivuja on helppo löytää. Nuoremmat ja vähemmän koulutetut vastaajat olivat näiden väitteiden kanssa täysin samaa mieltä useammin kuin vanhemmat ja enemmän koulutetut vastaajat.

Vanhempien mielipiteet digitaalisista peleistä

Digitaalisia pelejä tietokoneella, pelikonsolilla, kännykällä tai muulla laitteilla pelanneiden lasten vanhemmille esitettiin seitsemän pelejä ja pelaamista koskevaa väittämää ja pyydettiin heitä kertomaan, olivatko he väitteiden kanssa samaa vai eri mieltä.

Kuvio 6: Vanhempien mielipiteet digitaalisista peleistä ja pelaamisesta

Vanhempien suhtautuminen peleihin ja pelaamiseen oli pääsääntöisesti varsin positiivista. Pelejä pelanneiden lasten vanhemmista 36 prosenttia oli täysin samaa mieltä ja 92 prosenttia täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että pelien avulla voi oppia uusia asioita (esim. englannin kieltä tai historiallisia faktoja). Vanhemmista 16 prosenttia oli myös täysin samaa mieltä ja 64 prosenttia täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että pelaaminen kehittää ryhmätyötaitoja ja opettaa muun muassa oman vuoron odottamista. Pelejä pelanneiden lasten vanhemmista 45 prosenttia oli samaa mieltä siitä, että he saivat riittävästi tietoa lasten pelimaailmista, mutta 32 prosenttia katsoi, etteivät he saaneet riittävästi tietoa. Näiden väittämien kanssa samaa mieltä olivat hieman useammin niiden perheiden vanhemmat, joissa oli kouluikäisiä lapsia tai tutkimukseen osallistuneella lapsella oli vanhempia sisarusia.

Digitaalisia pelejä pelanneiden lasten vanhemmista 66 prosenttia oli täysin tai jokseenkin sitä mieltä, että pelien ikäraajat ovat sopivia. Vanhemmista 42 prosenttia oli täysin sitä mieltä, että he noudattivat aina peleissä olevia ikäsuosituksia, ja tämän väitteen kanssa oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä 82 prosenttia vanhemmista. Vanhemmista 53 prosenttia oli täysin tai jokseenkin sitä mieltä, että lapsille suunnatut pelit ovat liian väkivaltaisia. Täysin tai jokseenkin sitä mieltä, että digitaalinen pelaaminen vie huomattavasti aikaa lapsen muilta harrastuksilta, oli 26 prosenttia kaikkien digitaalisia pelejä pelanneiden lasten vanhemmista, kun täysin tai jokseenkin eri mieltä tämän väitteen kanssa oli 68 prosenttia vanhemmista.

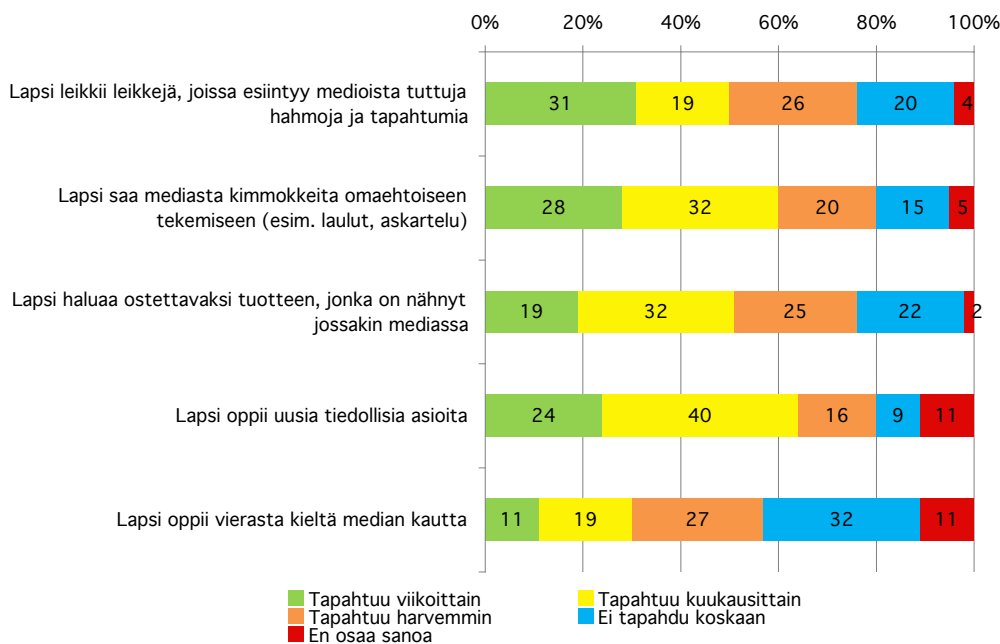
Ne vanhemmat, joiden tutkimukseen osallistuneet lapset pelasivat digitaalisia pelejä vähintään kolmena päivänä viikossa, katsoivat harvemmin pelaavien lasten vanhempia useammin, että pelaaminen kehitti ryhmätyötaitoja. Säännöllisimmin pelaavien lasten vanhemmista 36 prosenttia oli täysin sitä mieltä, että he noudattivat aina peleissä olevia ikäsuosituksia ja täysin tai jokseenkin samaa mieltä tämän väitteen kanssa oli heistä 78 prosenttia. Korkeintaan kerran viikossa pelaavien lasten vanhemmilla vastaavat luvut olivat puolestaan 49 ja 85 prosenttia.

Se, olivatko vanhemmat samaa vai eri mieltä siitä, että digitaalinen pelaaminen vei huomattavasti aikaa lapsen muilta harrastuksilta, oli varsin ymmärrettävästi yhteydessä siihen, kuinka usein lapsi pelasi digitaalisia pelejä. Pelejä lähes päivittäin pelanneiden lasten vanhemmista 43 prosenttia oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä tämän väitteen kanssa, kun puolestaan yhtenä tai kahtena päivänä viikossa pelaavien lasten vanhemmista näin ajatteli 29 prosenttia. Toisaalta säännöllisimmin pelejä pelanneiden lasten vanhemmista 56 prosenttia oli väitteen kanssa täysin tai jokseenkin eri mieltä; yhtenä tai kahtena päivänä viikossa pelaavien lasten vanhemmista 63 prosenttia oli väitteen kanssa täysin tai jokseenkin eri mieltä.

Miten mediankäyttö näkyy lapsen käyttäytymisessä?

Kyselylomakkeessa vanhempia pyydettiin arvioimaan, kuinka usein lapsen käyttäytymisessä näkyi tiettyjä mediankäytöstä johtuvia tai siihen liittyviä vaikutuksia ja muutoksia. Kysymykset koskivat niin lapsen leikkikäyttäytymistä, tiedollisten asioiden oppimista, mediankäytön vaikutuksia lapsen uneen ja käyttäytymiseen sekä mediankäytön rajoitusten mahdollisesti aiheuttamia ristiriitoja perheissä. Kyselylomakkeen täyttäneen vanhemman ikä tai koulutustausta ei ollut havaittavassa yhteydessä annettuihin vastauksiin, ei myöskään perheen kokoonpano tai se, oliko lapsella vanhempia sisarusia. Mediankäytön yhteydet lapsen käyttäytymiseen vaikuttivatkin olevan selvimmän yhteydessä lapsen ikään, ja hieman pienemmässä määrin myös lapsen sukupuoleen. Useimmat käyttäytymismallit alkoivat lisääntyä jossain määrin jo kaksivuotiailla, mutta yleisemmiksi ne muuttuivat vasta kolmivuotiailla.

Kuvio 7: Mediankäytön näkyminen lasten leikkikäyttäytymisessä ja oppimisessa

0–8-vuotiaiden lasten vanhemmista vajaa kolmannes sanoi, että lapsi leikki viikoittain leikkejä, joissa esiintyi medioista tuttuja hahmoja ja tapahtumia. Vähintään

kuukausittain tällaisia leikkejä leikki vanhempien mukaan puolet 0–8-vuotiaista. Mediasisältöihin liittyvä leikit olivat yleisimpiä 3–6-vuotiailla lapsilla, joista 47 prosenttia leikki tällaisia leikkejä viikoittain ja 71 prosenttia vähintään kuukausittain. Pojat leikkivät medialeikkejä jonkin verran tyttöjä useammin, viikoittain medialeikkejä leikki 52 prosenttia 3–6-vuotiaista pojista ja 42 prosenttia tytöistä ja vähintään kerran kuukaudessa näitä leikkejä leikki 78 prosenttia 3–6-vuotiaista pojista ja 63 prosenttia tytöistä. Viikoittain mediaan liittyviä leikkejä leikki 30 prosenttia 7–8-vuotiaista pojista ja 17 prosenttia tytöistä ja vähintään kuukausittain 63 prosenttia tämän ikäisistä pojista ja 40 prosenttia tytöistä. Nuoremmilla, 2–3-vuotiailla lapsilla mediasta vaikutteita saaneet leikit olivat yleisempiä kodin ulkopuolella päivähoitossa olevilla lapsilla kuin niillä, jotka ovat hoidossa kotona.

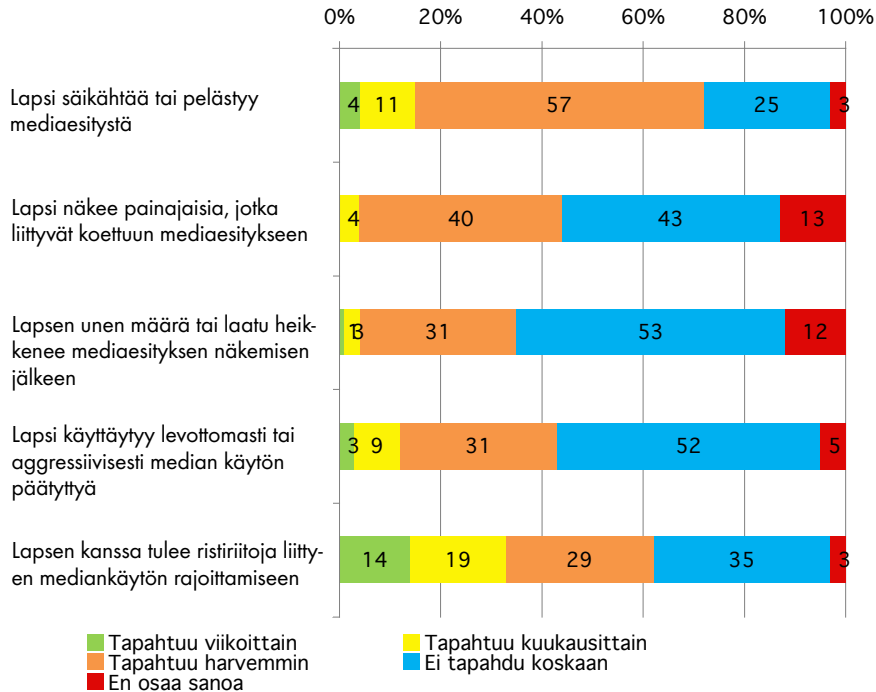
60 prosenttia 0–8-vuotiaiden lasten vanhemmista sanoi, että lapsi sai vähintään kuukausittain mediasta kimmokkeita omaehtoiseen tekemiseen (esim. laulut ja askartelu). Viikoittain tällaisia kimmokkeita sai lapsista 28 prosenttia. 3–6-vuotiaista lapsista kimmokkeita sai viikoittain 39 prosenttia ja 7–8-vuotiaista 24 prosenttia ja vähintään kuukausittain niitä sai 75 prosenttia 3–6-vuotiaista ja 69 prosenttia 7–8-vuotiaista.

Vanhempien mukaan 19 prosenttia 0–8-vuotiaista lapsista halusi viikoittain ostettavaksi tuotteen, jonka oli nähnyt jossakin mediassa, ja vähintään kuukausittain tällaisia tuotteita halusi 51 prosenttia 0–8-vuotiaista lapsista. Kaikkein useimmin mediassa näkemiään tuotteita halusivat ostettavaksi 4–5-vuotiaat lapset, joista niitä pyysi viikoittain 39 prosenttia. Vanhempien mukaan pojat pyysivät ostamaan mediassa näkemiään tuotteita tyttöjä useammin: 3–6-vuotiaista pojista tällaisia tuotteita halusi 35 prosenttia ja tytöistä 23 prosenttia.

Vanhempien mukaan 24 prosenttia 0–8-vuotiaista oppii mediasta uusia tiedollisia asioita viikoittain ja 64 prosenttia vähintään kuukausittain. Useimmin uusia asioita mediasta oppivat 5–6-vuotiaat, joista niitä oppi viikoittain 39 prosenttia ja vähintään kuukausittain 84 prosenttia. Vanhemmista 11 prosenttia sanoi, että lapset oppivat mediasta vierasta kieltä viikoittain ja vähintään kuukausittain vierasta kieltä oppi 30 prosenttia lapsista. Vanhempien mukaan 3–8-vuotiaista lapsista vierasta kieltä oppi vähintään kuukausittain 40 prosenttia.

Vanhemmilta kysyttiin myös, olivatko he huomanneet mediankäytön vaikuttavan lapsen käyttäytymiseen levottomuutena tai aggressiivisuutena, oliko mediankäyttö vaikuttanut lapsen unen määrään tai laatuun ja oliko lapsen kanssa ollut ristiriitaitilanteita mediankäytön rajoittamiseen liittyen.

Kuvio 8: Mediankäytön näkyminen lasten käyttäytymisessä ja unissa

Vanhempien mukaan yleisin mediankäyttöön liittyvä negatiiviseksi katsottava vaikutus lasten käyttäytymiseen oli se, että lapsi säikähti tai pelästyi mediaesitystä. Tällaista tapahtui vähintään kuukausittain vanhemmista 15 prosenttia mielestä, ja ainakin joskus mediaesityksiä säikähti tai pelästyi 72 prosenttia 0–8-vuotiaista lapsista. Harvimmin mediaesityksiä säikähtivät vanhimmat 7–8-vuotiaat lapset ja yleisimmin 3–6-vuotiaat lapset. Kaikista 3–6-vuotiaista mediaesityksiä säikähti tai pelkäsi vähintään kuukausittain 22 prosenttia ja ainakin joskus 82 prosenttia.

Mediaesityksiin liittyviä painajaisia näki ainakin joskus 44 prosenttia 0–8-vuotiaista lapsista ja 35 prosentin unen määrä tai laatu heikkeni ainakin joskus mediaesitysten näkemisen jälkeen. Unihäiriöitä esiintyi jonkin verran jo kaksivuotiailla lapsilla, mutta ne yleistyivät selvemmin nelivuotiailla. Uneen liittyvät mediankäytön vaikutukset olivat hieman yleisempiä pojilla kuin tytöillä: 4–8-vuotiaiden poikien vanhemmista 62 prosenttia sanoi, että lapsi näki ainakin joskus mediaesityksiin liittyviä painajaisia ja 54 prosentin mielestä lapsen unen määrä tai laatu heikkeni mediaesityksen näkemisen jälkeen, kun tyttöjen vanhempien ilmoittamat vastaavat prosentit olivat 57 ja 42 prosenttia. Kaikkein eniten vaikutuksia unen määrään ja laatuun oli vanhempien mukaan ollut seitsenvuotiaiden kohdalla: heistä 61 prosentin unen määrä tai laatu oli heikentynyt mediaesityksen näkemisen jälkeen. Tämä yhden ainoan ikäluokan kohdalle osuva piikki saattaa johtua sattumasta, mutta

oma osuutensa lienee myös sillä, että nämä seitsenvuotiaat lapset olivat aloittaneet koulun muutamia kuukausia ennen tutkimusaineiston keräämistä. Tällöin heidän päivärutiininsa ja mahdollisesti myös mediankäyttötapaansa olivat saattaneet muuttua paljonkin.

Vanhemmista 43 prosenttia sanoi, että heidän 0–8-vuotias lapsensa käyttäytyi joskus levottomasti tai aggressiivisesti median käytön jälkeen, mutta kuukausittain tätä tapahtui vain 12 prosentin kohdalla. Tämän kaltainen levottomuus oli yleisempää pojilla kuin tytöillä, sillä tällaisesta käyttäytymisestä kertoi 66 prosenttia 3–8-vuotiaiden poikien ja 48 prosenttia tyttöjen vanhemmista.

Se, että lapsen kanssa tuli ristiriitoja mediankäytön rajoittamiseen liittyen, oli varsin yleistä: 0–8-vuotiaiden vanhemmista 14 prosenttia kertoi tällaista tapahtuvan viikoittain, 33 prosenttia vähintään kuukausittain ja 62 prosenttia ainakin joskus. Rajoituksia koskevat ristiriidat olivat varsin yleisiä kaikkien 3–8-vuotiaiden lasten kohdalla, mutta etenkin 5–6-vuotiaiden kohdalla ristiriitoja syntyi useammin poikien kuin tyttöjen kanssa. Mediankäytön rajoituksiin liittyviä ristiriitoja esiintyi 5–6-vuotiaiden kohdalla viikoittain vanhemmista 27 prosentin ja vähintään kuukausittain 49 prosentin mukaan, kun samankäisten tyttöjen vanhemmista 12 prosenttia kertoi viikoittain ja 34 prosenttia vähintään kuukausittain ilmenevistä ristiriitatilanteista.

YHTEENVETO

Lasten mediabarometri 2010 -tutkimuksen yhteydessä kartoitettiin 0–8-vuotiaiden lasten vanhempien mielipiteitä lapsen mediankäytöstä ja lapsille suunnatuista mediasisällöistä. Kyselyyn saatiin vastaus kaikkiaan 743:sta perheestä. Tutkimuksen otanta oli suoritettu maakuntatasolla, ja kerätty tutkimusaineisto painotettiin vastaamaan 0–8-vuotiaan väestön maantieteellistä jakaumaa.

Suurin osa kyselyyn vastanneista vanhemmista sanoi tuntevansa lapsensa käyttämät mediasisällöt joko erittäin hyvin tai melko hyvin. Lapsen käyttämät kirjat ja lehdet tunsivat erittäin hyvin 81 prosenttia ja erittäin tai melko hyvin 97 prosenttia vanhemmista. Lapsen katsomat televisio-ohjelmat tunsivat erittäin hyvin 70 prosenttia vastaajista ja erittäin tai melko hyvin 95 prosenttia vastaajista. Lapsen käyttämät internetsivustot ja -palvelut tunsivat omasta mielestään erittäin hyvin 68 prosenttia vastaajista ja erittäin tai melko hyvin 90 prosenttia vastaajista. Huonoiten vanhemmat kertoivat tuntevansa lapsensa pelaamat digitaaliset pelit, jotka tunsivat erittäin hyvin 57 prosenttia vanhemmista ja erittäin tai melko hyvin 83 prosenttia vanhemmista.

Kaikkein pienimpien lasten vanhemmista useimmat kertoivat tuntevansa lastensa käyttämät mediasisällöt erittäin hyvin kuin hieman vanhempien lasten vanhemmista. Jos tutkimukseen osallistuneella lapsella oli vanhempia sisaruksia, tunsivat vanhem-

Lasten mediabarometri 2010 -tutkimuksen yhteydessä kartoitettiin 0–8-vuotiaiden lasten vanhempien mielipiteitä lapsen mediankäytöstä ja lapsille suunnatuista mediasisällöistä. Kyselyyn saatiin vastaus kaikkiaan 743:sta perheestä. Tutkimuksen otanta oli suoritettu maakuntatasolla, ja kerätty tutkimusaineisto painotettiin vastaamaan 0–8-vuotiaan väestön maantieteellistä jakaumaa.

Suurin osa kyselyyn vastanneista vanhemmista sanoi tuntevansa lapsensa käyttämät mediasisällöt joko erittäin hyvin tai melko hyvin. Lapsen käyttämät kirjat ja lehdet tunsivat erittäin hyvin 81 prosenttia ja erittäin tai melko hyvin 97 prosenttia vanhemmista. Lapsen katsomat televisio-ohjelmat tunsivat erittäin hyvin 70 prosenttia vastaajista ja erittäin tai melko hyvin 95 prosenttia vastaajista. Lapsen käyttämät internetsivustot ja -palvelut tunsivat omasta mielestään erittäin hyvin 68 prosenttia vastaajista ja erittäin tai melko hyvin 90 prosenttia vastaajista. Huonoiten vanhemmat kertoivat tuntevansa lapsensa pelaamat digitaaliset pelit, jotka tunsivat erittäin hyvin 57 prosenttia vanhemmista ja erittäin tai melko hyvin 83 prosenttia vanhemmista.

Kaikkein pienimpien lasten vanhemmista useimmat kertoivat tuntevansa lastensa käyttämät mediasisällöt erittäin hyvin kuin hieman vanhempien lasten vanhemmista. Jos tutkimukseen osallistuneella lapsella oli vanhempia sisarusia, tunsivat vanhemmat lapsen käyttämät mediasisällöt hieman huonommin kuin perheidensä ainoiden tai vanhempien lasten vanhemmat: näissä perheissä pienemmät sisarukset käyttivät mediaa myös vanhempien sisarustensa kanssa ilman vanhempien läsnäoloa. 2–5-vuotiaiden lasten kohdalla kotihoidossa olleiden lasten vanhemmat tunsivat lastensa käyttämät mediasisällöt paremmin kuin kodin ulkopuolella päivähoitossa olleiden lasten vanhemmat; vanhempien vastausten perusteella lapset käyttivät päivähoitossa erityisesti kirjoja ja lehtiä ja jossain määrin myös digitaalisia pelejä.

Vanhemmilta kysyttiin, kuinka tärkeinä he pitivät seitsemää eri asiaa valitessaan lapselle mediasisältöjä. Vanhemmat pitivät selvästi tärkeimpinä valintakriteereinä sitä, että mediasisältö on ikäsuositukseltaan lapselle sopivaa, mediasisältö viihdyttää lasta ja mediasisältö on lasta kehittävä. Lapsen oma valinnan ja kaveripiiriin merkitys mediasisältöjen valinnassa näkyi enemmän hieman vanhempien yli 4- tai 5-vuotiaiden lasten perheissä. Kaveripiirillä oli merkitystä lapsen mediasisältöjen valinnassa erityisesti niillä lapsilla, jotka olivat koulussa, esikoulussa tai päivähoitossa kodin ulkopuolella eli he olivat enemmän tekemisissä ikätovereidensa kanssa kuin kotihoidossa olleet lapset.

Puolet televisiota katselleiden 0–8-vuotiaiden lasten vanhemmista oli täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että televisiokanavat ottavat hyvin huomioon lastensuojelulliset kysymykset ohjelmajoiittelussaan. Yli puolet vanhemmista myös katsoi, että Valtion elokuvatarkastamon asettamista elokuvien ikärajoista tiedotettiin riittävästi. Kuitenkin 60 prosenttia vastaajista katsoi, että televisiokanavien välillä oli suuria eroja siinä, kuinka ne ottavat nämä kysymykset huomioon. Noin kaksi kolmasosaa vanhemmista toivoi, että televisio-ohjelmien yhteydessä olisi selkeäm-

mät ikärajamerkinnät ja eri ikäisille lapsille suunnatut lastenohjelmat erotettaisiin selkeämmin toisistaan. Yli 60 prosenttia vanhemmista myös katsoi, että televisiossa alkuillan ohjelmistossa oli pienille lapsille sisältönsä puolesta sopimattomia ohjelmia, alkuillan ohjelmissa käytettiin usein sopimatonta kieltä ja alkuillan televisiuutisissa esitettiin usein lapsille sopimatonta materiaalia.

Vähemmän koulutetut vanhemmat olivat tyytyväisempiä televisiokanavien toimintaan kuin yli 35-vuotiaat tai pidemmälle koulutetut vanhemmat. Kouluikäisten, 7–8-vuotiaiden lasten vanhemmat suhtautuivat kaikkien televisiokanavien onnistumiseen lasten mediasuojelutyössä hieman kriittisemmin kuin alle nuorempien, alle kouluikäisten lasten vanhemmat. Tämä voisi kertoa siitä, että vanhempien mielestä kaikkein pienimpien lasten mediasuojelu otetaan huomioon esimerkiksi televisiokanavien ohjelmajoinnissa paremmin kuin hieman vanhempien lasten. Kaupalliset televisiokanavat olivat vanhempien mielestä onnistuneet lasten mediasuojelutyöstä selvästi YLEn kanavia huonommin.

Kaksi kolmasosaa internetiä käyttäneiden 0–8-vuotiaiden lasten vanhemmista kaipasi nettisivuille selvempiä ikäsuositusmerkintöjä ja toivoi että eri ikäisille lapsille suunnatut nettisivut erotettaisiin paremmin toisistaan. Yli puolet vanhemmista myös katsoi, että lapset joutuvat liian helposti tahtomattaan heille sopimattomille sivuille. Kuitenkin yli kaksi kolmasosaa internetiä käyttäneiden lasten vanhemmista piti lasten nettisivustoja laadukkaina ja yli puolet katsoi, että pienille lapsille sopivia nettisivuja oli helppo löytää.

Digitaalisia pelejä pelanneiden lasten vanhempien suhtautuminen peleihin oli pääsääntöisesti erittäin positiivista. Yli 90 prosenttia vanhemmista katsoi, että lapsi voi pelien avulla oppia uusia asioita ja kahden kolmasosan mielestä pelaaminen kehitti ryhmätöitäitoja ja opetti muun muassa oman vuoron odottamista. Kaksi kolmasosaa vanhemmista piti pelien ikärajoja sopivina, mutta toisaalta yli puolet vanhemmista piti lapsille suunnattuja pelejä liian väkivaltaisina. Yli 80 prosenttia vanhemmista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että he noudattivat aina pelien ikärajoja. Neljäsosa digitaalisia pelejä pelanneiden 0–8-vuotiaiden lasten vanhemmista katsoi, että pelit veivät liikaa aikaa lapsen muilta harrastuksilta.

Vanhemmat olisivat kuitenkin selvästi toivoneet saavansa enemmän tietoa lasten pelimaailmoista, sillä vain alle puolet vanhemmista kertoi saavansa riittävästi tietoa. Kyselyssä vanhempia pyydettiin myös arvioimaan, kuinka usein lapsen käyttäytymisessä näkyi tiettyjä mediankäytöstä johtuvia tai siihen liittyviä vaikutuksia ja muutoksia. Vanhemmista vajaa kolmannes sanoi, että lapsi leikki viikoittain leikkejä, joissa esiintyi medioista tuttuja hahmoja ja tapahtumia. Vähintään kuukausittain tällaisia leikkejä leikki vanhempien mukaan puolet 0–8-vuotiaista. Yleisimpiä mediasta vaikutteita saaneet leikit olivat 3–6-vuotiailla lapsilla, joista lähes puolet leikki tällaisia leikkejä viikoittain. Viidesosa 0–8-vuotiaista lapsista halusi viikoittain ostettavaksi tuotteen, jonka oli nähnyt jossakin mediassa, ja vähintään kuukausittain tällaisia

tuotteita halusi puolet lapsista. Pojat leikkivät medialeikkejä ja halusivat ostettavaksi jonkun mediassa näkemänsä tuotteen hieman tyttöjä useammin.

Tiedollisia asioita opi mediasta viikoittain neljännes ja kuukausittain lähes kaksi kolmasosaa kaikista 0–8-vuotiaista. Vierasta kieltä oppi mediasta viikoittain reilu kymmenesosa ja kuukausittain vajaa kolmannes lapsista.

Vanhempien mukaan yleisin mediankäyttöön liittyvä negatiiviseksi katsottava vaikutus lasten käyttäytymiseen oli se, että lapsi säikähti tai pelästyi mediaesitystä. Tällaista tapahtui vähintään kuukausittain vanhemmista vajaan kuudenneksen mielestä, ja ainakin joskus mediaesityksiä säikähti tai pelästyi lähes kolme neljäsosaa kaikista 0–8-vuotiaista lapsista. Mediaesityksiin liittyviä painajaisia näki ainakin joskus vajaa puolet 0–8-vuotiaista lapsista ja kolmanneksella unen määrä tai laatu heikkeni ainakin joskus mediaesitysten näkemisen jälkeen. Vanhemmista 43 prosenttia sanoi, että heidän 0–8-vuotias lapsensa käyttäytyi joskus levottomasti tai aggressiivisesti median käytön jälkeen, mutta kuukausittain tätä tapahtui vain 12 prosentin kohdalla. Sekä mediankäyttöä seurannut levottomuus että uneen liittyvät mediankäytön negatiiviset vaikutukset olivat yleisempiä pojilla kuin tytöillä.

Se, että lapsen kanssa tuli ristiriitoja mediankäytön rajoittamiseen liittyen, oli varsin yleistä: kolmannes 0–8-vuotiaiden vanhemmista kertoi tällaista tapahtuvan vähintään kuukausittain.

Kaiken kaikkiaan 0–8-vuotiaiden lasten vanhemmat suhtautuivat lastensa mediankäyttöön varsin positiivisesti ja mediankäytöllä oli heidän mielestään selvästi enemmän positiivisia kuin negatiivisia vaikutuksia. Niin mediankäytöt positiiviset kuin mahdolliset negatiivisetkin vaikutukset alkoivat vanhempien mukaan näkyä yleensä noin kolmivuotiailla lapsilla ja eniten näitä vaikutuksia oli yleensä noin 3–6-vuotiaiden kohdalla. Pienimpien lasten mediankäyttö oli selvästi vähäisempää kuin leikki- tai kouluikäisillä lapsilla. Kouluikäisillä lapsilla koulu ja kaveripiiri näyttivät muodostuvan mediaa suuremmiksi virikkeiden lähteeksi.

Pienten lasten vanhemmat olivat myös varsin tyytyväisiä lapsille suunnattuihin media-aineistoihin, mutta olisivat kaivanneet enemmän tietoa lapsille tarjolla olevasta mediasta. Vanhemmat myös toivoivat selkeämpiä ikärajoja ja -suosituksia mediatuotteiden kuten televisio-ohjelmien ja internetsivujen yhteyteen sekä eri ikäisille lapsille suunnattujen mediasisältöjen erottamista selkeämmin toisistaan. Yli kolme neljäsosaa vanhemmista piti ikäsuosituksia erittäin tärkeänä mediasisältöjen valintakriteerinä, joten sikälkin selkeämpien ikäsuositusten toivominen oli erittäin ymmärrettävää.

Huomionarvoisena voidaan myös pitää sitä tulosta, että vanhempien mielipiteet olivat selkeimmin yhteydessä tutkimukseen osallistuneen lapsen ikään, eivätkä mielipiteet vaihdelleet kovin suuresti asuinpaikan tai vanhemman iän ja koulutuksen mukaan. Esimerkiksi kyselyyn vastanneen vanhemman koulutustaso näkyi oikeastaan vain siinä, että useammat vähemmän koulutetut vastaajat katsoivat televisiokanavien ottaneen lasten mediasuojelulliset näkökohdat hyvin huomioon ohjelmajoittelussaan. Sillä, oliko alle kouluikäinen lapsi kotihoidossa tai päivähoidossa kodin ulkopuolella ei ollut suurempaa vaikutusta vanhempien asenteisiin mediaa kohtaan. Kodin ulkopuolella hoidossa olevat leikki-ikäiset lapset leikkivät kotihoidossa olevia lapsia useammin mediasta vaikutteita saaneita leikkejä ja myös kaveripiirillä oli heidän kohdallaan enemmän vaikutusta mediasisältöjen valinnoissa.

